

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1538 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurt qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Sagimbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlakatimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	
Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	

Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarkhodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadinovich	

Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinov Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliyev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	
Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	

Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarining marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxona va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehriddin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi.....	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari.....	835
Maxkamova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управления возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления).....	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis soxasida davalt- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari.....	846
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish	850
Jaxongir Rabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari.....	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход.....	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari.....	864
Yusubboeva Dinora Quadrat qizi	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari.....	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari.....	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbas Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar	895
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Xabibullayeva Shirinxon Toxir qizi	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlar hisobini va auditini takomillashtirish.....	902
Nuraliyev Behzod Baxtiyor o'g'li	
Внедрение и адаптация исламского банкинга в экономике узбекистана	906
Б.Б.Ахмаджанов, М. С.Шукруллаева, Д.Р.Сафаева	
Kichik biznesning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini baholash uslubiyoti.....	911
Ermatov Akmaljon Adxamovich	
"Neyromarketing" asosida o'zbekiston turizm brendi tahlili	916
Narziqulov Elbek Farxod o'g'li	
Xalqaro bozorlarda zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish	922
Meliqulov Abdulhalil Norinovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularning bank aktivlariga ta'siri.....	929
Saidov Bobir Jiyanboy o'g'li, Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich	
Сущность и причины международных денежных переводов	936
Гимранова О. Б.	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlarning hisobi va auditini raqamli tvn texnologiyasi asosida takomillashtirish imkoniyatlari.....	941
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
Biologik aktivlarning tushunchasi: iqtisodiy mazmuni va mohiyati.....	948
Ziyayev Dilshodjon Salimjonovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda iqtisodiy siyosatning roli: zamonaviy yondashuvlar.....	953
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	

Аналитический обзор: Развитие корпоративного управления в государственных корпорациях Узбекистана (2015–2025).....	958
Мамараджабов Фарход Бахтиярович	
O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari	968
Nazriyev Umidjon Baxrillayevich	
Aylanma kapital bilan ishlashda samaradorlikni oshirish: korxona moliya siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarida data science yondashuvlari	975
Khoshimov Doniyor, Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li	
Davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning roli	982
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda tijorat banklariga moliyaviy resurslarni jalb qilish metodologiyasini takomillashtirish	988
Hamrayev Obid Akhatovich	
Tibbiy xizmatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va uning samaradorlikka ta'siri (xorijiy tajriba).....	993
Usmonova Vasila Botirovna	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish amaliyoti tahlili.....	997
Akramova Nargiza Nutfillayevna	
Using integrated marketing communications (IMC) in business management	1002
Ziyayeva M.M.	
Xorijiy mamlakatlarda tibbiyot muassasalarini moliyalashtirish masalalari va ulardan o'zbekistonda foydalanish istiqbollari.....	1006
Jaxongirov Ilindorjon Jahongirjon o'g'li	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi xarajatlarini samarali boshqarish yo'llari.....	1011
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Mintaqada xalq hunarmandchiligida klasterlash va ekologik logistika modeli asosida savdo tizimini shakllantirish.....	1015
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
To'g'ri xarajatlar usuli va to'liq yutuvchi xarajatlar usuli tizimlarining afzalliklari va farqli jihatlari amaliy misolda.....	1019
Kholisa Kamoliddinovna Kuldosheva	
Investitsiyalarni innovatsiyalarga yo'naltirish bo'yicha xorij tajribasi	1024
Ayubov Ilyos Ilxomovich	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1028
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasini baholash omillari va ko'rsatkichlari.....	1032
Kudaybergenov Azamat Shamuratovich	
Namangan viloyatida ijtimoiy turizm tadbirkorligini maqsadli boshqarish mexanizmi.....	1042
Yunusova Sohiba Abdumamidovna	
Evaluating the capital asset pricing model methodology in uzbekistan companies	1048
Bunyod Usmonov	
Aholini ish bilan bandligining yangi turlari va imkoniyatlari	1055
A.B. Khayitov	
Maktab direktorlarini qo'llab-quvvatlashda asosiy ustun amaliyotlar va o'zbekiston ta'lim tizimida ularni qo'llash imkoniyatlari	1059
Mamura Tadjibayeva	
Sun'iy intellekt asosida matematik masalalarni yechish algoritmlari	1064
Oqnazarov To'liqin Jalilovich, Jo'rayev Mardon	
Global ta'lim makonida milliy tarbiyani rivojlantirish istiqbollari	1071
Sanaqulov Sardor Istamqulovich	

Bank xizmatlari sifati va bank daromadlariga ta'sir etuvchi omil sifatida personal faoliyatining o'rni.....	1075
Abdukaxarova Shoira Abduvahobovna	
Fond bozori raqamli iqtisodiyotda investitsiyalarni shakllantirish manbai sifatida.....	1079
Kamilova Sevara Anvarovna	
O'zbekistonda toza suv va sanitariyaning inson hayoti hamda iqtisodiy farovonlikka ta'siri: BRM-6 doirasida tahlil.....	1085
Xasanova Iroda Azizbek qizi	
Increasing the effectiveness of using marketing communications in the tourism services market.....	1090
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon ugli	
Davlat xaridlari sohasini takomillashtirish istiqbollari.....	1095
Bazarov Nazirjon Sobirovich	
Xarajatlarning strategik boshqaruv hisobini xo'jalik yurituvchi subyektlarda takomillashtirish.....	1103
Xayitboeva Laylo Oybekovna	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida tashqi audit: rivojlangan mamlakatlar amaliyoti.....	1109
Kuliyev Komil Shuxratovich, A.Astanovulov	
Moliyaviy instrumentlarni hisobga olishda biznes modelning ahamiyati va amaliy yondashuvlar.....	1114
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Tijorat banklarida risklarni boshqarishning ustuvor yo'nalishlari.....	1118
Tursunov Ilxom Toirovich	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga tasir etuvchi omillarni baholash.....	1124
Yuldasheva Gulmira	
Managing tourism in fragile ecosystems: a case study approach.....	1128
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova	
Tadbirkorlikni innovatsion-investitsion jihatdan baholash uslublari.....	1134
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich	
Зарубежный опыт развития инновационной деятельности предприятий энергетической отрасли.....	1141
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич	
Leveraging machine learning for big data analytics: a strategic overview.....	1148
Ismaylov Timur Kuanishbaevich, Kurbanbaev Bakhtiyar Bakhtovich, Orazbayev Aqilbay Jenisbay uli	
Ta'lim muassasalarida xarajatlar smetasi ijrosining dastlabki hisobini yuritilishi.....	1152
Isoqulov Fazliddin Shamsiddin o'g'li	
"Yengil sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash choralari haqida".....	1158
Otaxanova Umida Olim qizi	
Investitsion-qurilish jaryonlarini samarali boshqarishning tashkiliy modellari va ulardan foydalanish usullari.....	1162
Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li	
Qimmatli qog'ozlar bozorining mohiyati bo'yicha nazariy asoslar.....	1169
Alimov Ilxomjon Ikromovich, Ikramov Akmalbek Ilxomjon o'g'li	
Adoption of electric vehicles in logistics: opportunities and challenges in Uzbekistan.....	1175
Oblokulova Parvina	
Qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb qilishning xorijiy mezonlari.....	1182
Jurayev Abdug'affor Sofarovich, Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Raqamli tranformatsiya jarayonlarining mehnat bozori konyukturasiga ta'siri.....	1187
Fayzullayev Nurulla Baxromovich, Xudaybergenova Shukurjon Erkinovna	
Milliy iqtisodiyotda internet xizmatlarini rivojlantirishning o'ziga xos yondashuvi.....	1194
Niyozova Shohsanam Nuritdinovna	

Auditorlik xulosalarini shakllantirishda auditorlik dalillariga qo'yiladigan talablar	1199
Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich	
Qishloq xo'jaligi sohasini takomillashtirishda investitsion loyihalarning iqtisodiy mohiyati	1203
Israilova Xikoyat Musakulovna	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari	1207
Dadaboyeva Marguba Mamasoliyevna	
Eko va agro-turizmga raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqishning istiqbollari	1212
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	
The importance of the cluster system in the agricultural field	1217
Sherkulov Shokhrux Erkin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sug'urtalash tizimini takomillashtirish yo'llari	1221
Mardonov Mashrab Mansurovich, Muxtorov Abduxolik Abdusalimovich	
Aksiz solig'i amaliyotining genezisi, milliy xususiyatlari, turlari va vazifalarining nazariy jihatlarini	1225
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Iqtisodiyotning real sektor tushunchasi, uning tarkibi va iqtisodiyotdagi ahamiyati	1230
Mahmudov Nurali Komilovich	
Korporativ moliya tizimini rivojlantirishda raqamli moliya vositalari va texnologiyalarning integratsiyasi	1241
Xalbekov Ozodbek Xudoykulovich	
The influence of tour interpretation on perceived heritage values: a comparative analysis of tourists with and without guided interpretation at a heritage destination	1245
Shokhnigorbegim Juraeva	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirishning metodologik asoslarini takomillashtirish	1252
Xazratov Abror Panjiyevich	
Madaniy meros obyektlari asosida barqaror turizmni rivojlantirish strategiyalari	1257
Abriev Zoirjon	
Пути инновационного развития национальной экономики	1262
Жураев Тошболта Тухтаевич	
Hududlarda turizmni rivojlantirishda to'siqsiz, barqaror turizmni tashkil etish zarurati	1267
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Application of ifrs in budgetary accounting	1272
G. Djambakieva	
Transport xizmatlari sektorining rivojlanishini statistik tahlili: xorazm viloyati misolida	1276
Raximov Alisher Ibragimovich	
O'zbekistonda 2024-yil davomida yirik soliq to'lovchilarni soliq ma'murchiligi tahlili	1281
Xushatov Nuriddin Maxmatqulovich	
Zamonaviy ta'lim sifatini baholashning nazariy-metodologik asoslari	1288
Rahimova Qutlibika Ergashevna	
Chakana va ulgurji savdo korxonalari faoliyatini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni baholash	1293
Yuldasheva Gulmira	
Zamonaviy axborot tizimlari orqali soliq qarzдорligini undirish mexanizmining takomillashtirish yo'llari	1296
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Hududlarda pillachilikni rivojlantirishning huquqiy asoslari va imkoniyatlari	1303
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
Korxonaning investitsion jozibadorligi oshirish yo'llari	1313
Axtamova Parizod Oybek qizi	
Raqamli texnologiyalar yordamida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari	1319
Adilova Zulfiya Djavdatovna, Shoev Alim Xalmuratovich	

Yog' – moy sanoati korxonalarida soliqlar hisobi va auditi jarayonlarida tahliliy amallardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	1327
A'zamova Aziza Olimjon qizi	
Qurilish materiallari ishlab chiqarish faoliyati iqtisodiy samaradorligini oshirishning xorij tajribasi.....	1334
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
Xalqaro moliya-kredit institutlar bilan hamkorlikning iqtisodiy-huquqiy asoslari	1343
Qosimov Bobur Sobirovich	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda yengil sanoat eksporti diversifikatsiyasining roli va yo'nalishlari.....	1347
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich, Eshqulova Nasiba Normo'minovna	
Система раннего предупреждения о снижении финансовой устойчивости предприятия на основе ключевых показателей эффективности (KPI).....	1359
Тажибаева Кизларгул Ажиниязовна	
Soliq tizimida soliq riskini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish uslubiyoti.....	1374
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Sanoat korxonalarining innovatsion boshqaruvi tahlili va uning xususiyatlari	1383
Sarimsaqov Doniyor Xomidovich	
Surxondaryo viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha faol korxonalar va tashkilotlar tahlili	1390
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mehnat bozori: rivojlanish tendensiyalarining iqtisodiy-statistik tahlili, baholash va istiqbollari.....	1396
Mirzayeva Odina Imomnazar qizi	
Адаптивная модель антикризисных мероприятий, направленных на повышение эффективности управления активами, оптимизацию затрат и реструктуризацию задолженности	1402
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Xalqaro va ichki turistik bozorlarda o'zbekistonning turistik mahsulotlarini targ'ib qilish mexanizmi	1409
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tourism infrastructure constraints and service gaps in uzbekistan's visitor economy.....	1412
Kurolov Maksud Obitovich, Xamidjonova Moxinur Xayrulla qizi	
Основные проблемы перехода на МСФО в республике узбекистане	1419
Махмудов Жамшед Ашрафович	
Binolar loyiha-smeta hujjatlarini ishlab chiqishning nazariy va amaliy asoslari.....	1425
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Ayrim ta'lim tizimi bilan bog'liq terminlarning izohli lug'at va etimologik lug'at o'rtasidagi farqi.....	1429
Mahbuba Xoliqova Abdimo'min qizi	
Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining ahamiyati	1433
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
Corpus-based framework of english teaching for competency-oriented curriculum design	1448
Raximova Gulnoza Sharipjanovna	
Masofaviy ta'lim tizimida matematika fanlarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari	1454
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Texnologik inqilob va mehnat bozorining transformatsiyasi	1459
A'zamova Feruza, Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Sifat menejmenti tizimini rivojlantirish asosida uy-joy fondlarini boshqarish samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	1465
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

O'zbekistonda ekologik turizm: yashil iqtisodiyot rivojini tezlashtiruvchi omil.....	1471
Rashidov Saidislom	
Navoiy viloyatida yirik sanoat monopoliyalarini rivojlantirishning tabiiy-iqtisodiy salohiyati (“Qizilqumsement” AJ misolida).....	1474
Savrieva Madina Xakimovna, Xamroyeva Shaxnoza Ibrohim qizi	
Eksport-import operatsiyalarida dolzarb muammolar va yechimlar	1480
Xudayberdiyeva Dilnoza Egamberdiyevna	
Роль международных финансовых центров в мировой экономике	1484
Нуриддинова Мафтуна Жахонгировна	
Measures to enhance the tax mechanism applied to business entities.....	1489
Kudiyarov Kishibay, Aytmuratov Qutlimurat Jalgasovich	
Davlat boshqaruv organlarining xizmat ko'rsatish sohasini samarali tashkil etish orqali kambag'allikni qisqartirish.....	1495
Asrorov Uchqun Akram o'g'li	
The role of green logistics in Uzbekistan and international trends.....	1499
Turakulova Dildora, Ismoilova Diyora	
Hududlarda turizm mahallalarning turistik salohiyatini oshirish usullari (Bog'ibaland turizm mahallasi misolida)	1506
Raxmanov Jasur Ubaydulloyevich	
Human Capital and Artificial Intelligence: Navigating the Future of Work	1511
Hamrokulov Mirabbos, Karimbergan Karriev	
Analysis of green economic growth indicators in uzbekistan.....	1518
Toshboyev Bekzod Bakhtiyorovich	
Toshkent viloyati iqtisodiyotida vino turizmning o'rni.....	1526
Jalilov Shoxjahon Xolbozor o'g'li	
O'zbekiston sharoitida qurilish loyihalari materiallari sarfini tahlil qilish va optimallashtirish va ularni iqtisodiy-matematik modelmodellastirish	1530
Turayeva Mohinur Asliddinovna	
Auditorlik tekshiruvini rejalashtirishda dasturiy ta'minot va zamonaviy axborot texnologiyalarning o'rni.....	1534
Xodjayeva Mu'tabar Xamidulla qizi, Cho'ponova Gulira'no Doniyor qizi	

AUDITORLIK TEKSHIRUVINI REJALASHTIRISHDA DASTURIY TA'MINOT VA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

Xodjayeva Mu'tabar Xamidulla qizi

TDIU "Audit" kafedrası v.b. professori

Cho'ponova Gulira'no Doniyor qizi

Tashkent davlat iqtisodiyot universiteti

magistratura talabasi

Email: chuponovagulirano@gmail.com

ORCID: 0009-0001-8030-0366

Annotatsiya: Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida audit sohasida raqamli transformatsiya jarayoni kuchaymoqda. Yaqin yillarda qog'ozsiz auditlar keng tarqalishi kutilmoqda, chunki ko'plab tashkilotlar hujjat aylanishini to'liq raqamlashtirish sari intilmoqda. Shu bilan birga, auditorlarga onlayn rejimda ishlash imkonini beruvchi ilg'or dasturiy vositalar ishlab chiqilmoqda. Bunday o'zgarishlar natijasida auditorlar asosiy ish quroli sifatida onlayn audit tizimlaridan foydalanishga majbur bo'ladi hamda dalillarni elektron manbalar orqali to'playdi. Mazkur maqola texnologiyaning audit jarayonlariga hozirgi ta'sirini tahlil qiladi va u bilan bog'liq kelajakdagi yo'nalishlarni yoritadi. Ayniqsa, axborot texnologiyalarining auditni rejalashtirish, tekshirish va hujjatlashtirish bosqichlariga qanday ta'sir qilgani haqida muxtasar tahlil taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, audit, rejalashtirish, hujjatlashtirish, risk, dasturiy ta'minot, bilimlarni boshqarish, xatarlarni boshqarish.

Abstract: As a result of the rapid development of information technologies, the process of digital transformation in the audit sector is gaining momentum. Paperless audits are expected to become widespread in the coming years, as many organizations strive to fully digitize document management. At the same time, advanced software tools are being developed that allow auditors to work online. As a result of such changes, auditors are forced to use online audit systems as their main tool and collect evidence from electronic sources. This article analyzes the current impact of technology on audit processes and highlights future directions related to it. In particular, a brief analysis of how information technologies have affected the stages of audit planning, verification and documentation is provided.

Key words: information technology, audit, planning, documentation, risk, software, knowledge management, risk management.

Аннотация: В результате быстрого развития информационных технологий процесс цифровой трансформации в сфере аудита набирает обороты. Ожидается, что безбумажные аудиты получат широкое распространение в ближайшие годы, поскольку многие организации стремятся полностью оцифровать документооборот. В то же время разрабатываются передовые программные средства, позволяющие аудиторам работать в режиме онлайн. В результате таких изменений аудиторы вынуждены использовать системы онлайн-аудита в качестве своего основного инструмента и собирать доказательства из электронных источников. В данной статье анализируется текущее влияние технологий на процессы аудита и выделяются будущие направления, связанные с ним. В частности, приводится краткий анализ того, как информационные технологии повлияли на этапы планирования аудита, проверки и документирования.

Ключевые слова: информационные технологии, аудит, планирование, документация, риск, программное обеспечение, управление знаниями, управление рисками.

KIRISH

So'nggi yillarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi auditorlik sohasiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. An'anaviy audit uslublari asta-sekinlik bilan zamonaviy, raqamli texnologiyalar asosida shakllanayotgan yangi tizimlarga o'z o'rnini bo'shatmoqda. Elektron hujjatlar, masofaviy audit imkoniyatlari, real vaqt rejimidagi tranzaksiyalar va onlayn ma'lumotlar almashinuvi kabi texnologik yutuqlar auditorlik amaliyotida muhim o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda.

KPMG va AICPA kabi yetakchi audit tashkilotlarining hisobotlariga ko'ra, korporativ axborot tizimlari, masalan, SAP, Oracle va boshqa ERP platformalarining keng joriy qilinishi natijasida audit jarayonlari integratsiyalashgan va avtomatlashtirilgan muhitda amalga oshirilmoqda. Bu esa nafaqat auditorlik jarayonini soddalashtiradi, balki nazorat, aniqlik va tezkorlik darajasini ham oshiradi¹.

O'zbekiston tajribasida ham davlat miqyosida audit faoliyatining raqamlashtirilishini qo'llab-quvvatlovchi muhim tashabbuslar amalga oshirildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 19-sentabrdagi "O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3946-son²li qarori asosida auditorlik tashkilotlari va auditorlar jamoat birlashmalari o'rtasidagi elektron hamkorlikni yo'lga qo'yish uchun Moliya vazirligi tomonidan "Audit" nomli dasturiy majmua ishlab chiqildi. Ushbu platforma doirasida "auditorlik tashkilotining shaxsiy kabineti" va "jamoat birlashmasining shaxsiy kabineti" kabi veb-xizmatlar joriy etildi. Bu tizimlar audit faoliyatining shaffofligini oshirish, davlat organlari bilan elektron axborot almashuvini yo'lga qo'yish va raqamli boshqaruv mexanizmlarini keng joriy etishda muhim qadam bo'ldi³.

Raqamli transformatsiya auditorlar oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda – ular nafaqat texnik bilimlarga ega bo'lishlari, balki zamonaviy texnologik xavflarni baholay olish, tizimlararo muvofiqlikni ta'minlash va katta hajmdagi ma'lumotlar asosida xulosa chiqarish qobiliyatlariga ega bo'lishlari zarur.

Audit sohasida yuz berayotgan raqamli transformatsiyaning eng muhim jihatlaridan biri – bu qog'ozli hujjatlar asosidagi audit jarayonlaridan to'liq raqamlashtirilgan, avtomatlashtirilgan audit tizimlariga o'tishdir. An'anaviy ravishda auditorlar hujjatlarni qo'lda tekshirib, jismoniy dalillarga tayanib ishlagan bo'lsa, hozirda bu faoliyat elektron hujjatlar va raqamli izlar orqali amalga oshirilmoqda.

Audit jarayonining eng muhim bosqichlaridan biri bu – rejalashtirishdir. Aynan shu bosqichda auditor tekshirish doirasini belgilaydi, asosiy risklarni aniqlaydi va zaruriy audit tartiblarini ishlab chiqadi. Axborot texnologiyalari esa bu bosqichni samarali va aniq bajarish uchun kuchli vosita hisoblanadi.

Zamonaviy dasturiy ta'minot auditorlarga tashkilotning ichki nazorat tizimini chuqur tahlil qilish, xavf omillarini aniqlash va ularni baholash imkonini beradi. Maxsus algoritmlar orqali ishlaydigan audit dasturlari – masalan, ACL, IDEA va boshqa ilg'or vositalar – auditorlar tomonidan berilgan ma'lumotlarga asoslanib, xavflar xaritasini yaratadi va audit testlarining batafsil rejasini tuzadi.

Bundan tashqari, axborot texnologiyalari yordamida auditor mijozning biznes strategiyasini, ishlab chiqarishdan to'savdogacha bo'lgan barcha jarayonlarini ko'rib chiqib, ushbu faoliyatdagi potentsial muammolar va noaniqliklarni ilgari aniqlashi mumkin. Bunday tizimlashtirilgan yondashuv orqali auditorlik rejasining aniqligi oshadi va audit davomida noaniqliklar kamroq yuzaga keladi.

KPMG (2023) tomonidan taqdim etilgan yondashuvda, rejalashtirish bosqichi faqat moliyaviy ko'rsatkichlarga emas, balki tashkilotning umumiy biznes maqsadlariga mos keladigan indikatorlar asosida amalga oshirilishi kerakligi ta'kidlanadi. Bunda texnologiyalar muhim rol o'ynaydi – ular auditorlarga real vaqt ma'lumotlarini yig'ish, ularni tahlil qilish va boshqaruv xulosalarini tezda chiqarish imkonini beradi. Shunday qilib, axborot texnologiyalari auditni rejalashtirish jarayonining har bir bosqichida strategik yondashuvni ta'minlab, umumiy audit samaradorligini oshiradi⁴.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – dasturiy ta'minot va zamonaviy axborot texnologiyalarining auditni rejalashtirish bosqichidagi o'rnini aniqlash va tahlil qilishdir. Shu orqali zamonaviy texnologiyalar auditorlik samaradorligiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani, xavflarni baholash va audit testlarini rejalashtirishdagi roli yoritiladi.

Tadqiqot dolzarbligi shundaki, ko'plab tashkilotlar hozirda raqamli muhitda faoliyat yuritmoqda va bu auditorlar uchun yangi bilim va malakalarni talab qilmoqda. Texnologik vositalar yordamida auditorlar real vaqt rejimidagi ma'lumotlar bilan ishlash, murakkab tizimlar xavfsizligini baholash va global tajriba asosida qarorlar chiqarish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Shu nuqtayi nazardan, tadqiqot amaliy hamda nazariy jihatdan muhim ahamiyatga ega.

1 KPMG. (2024, July 24). The Role of Internal Audit Along the Journey Towards SAP S/4HANA.

2 <https://lex.uz/docs/-3914502>

3 PQ-3946-сон 19.09.2018. O'zbekiston Respublikasida auditorlik faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida. <https://lex.uz/ru/docs/-3914502>

4 KPMG. (2024, July 24). The Role of Internal Audit Along the Journey Towards SAP S/4HANA.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Texnologiyalarning auditni samarador qilishdagi o'rni oshmoqda, biroq ular yangi xavf va muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. AICPA va CIMA zamonaviy audit vositalari – masofaviy audit, CAATs va ma'lumotlar tahlilini – muhim deb hisoblaydi. Shu bilan birga, SAS me'yoriy hujjatlari ham raqamli muhitga mos tarzda yangilangan.

SSL yondashuvi (Bell va boshqalar, 1997) auditorlardan tashkilotlarning texnologik tizimlari va ularning moliyaviy nazoratga ta'sirini chuqur anglashni talab qiladi. Williams va Benson (2025) esa auditorlar texnologik vositalar bilan ishlashda tanqidiy fikrlash qobiliyatini saqlab qolishlari zarurligini ta'kidlaydi.

Dennis (2024) yangi audit texnologiyalarini muvaffaqiyatli joriy etish uchun ichki aloqa, uzluksiz o'qitish va yagona strategik qarash muhimligini ko'rsatadi. Texnologik salohiyat yetishmovchiligi esa asosiy to'siqlardan biridir.

KPMG (2023) ERP tizimlarining joriy etilishi jarayonida auditorlarning ichki nazorat va risklarni baholashdagi rolini ta'kidlaydi. Auditorlar kompleks tizimlarga moslashib, ma'lumotlar yaxlitligini ta'minlashlari lozim.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda auditorlik faoliyatida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash holatini tahlil qilish uchun xalqaro nufuzli tashkilotlar va ilmiy manbalarga asoslangan adabiyotlar tahlili usuli qo'llanildi. Tadqiqot davomida auditorlik faoliyatida qo'llanilayotgan dasturiy ta'minot va texnologik vositalarni tahlil qilish uchun bir nechta asosiy mezonlar ishlab chiqildi. Ushbu mezonlar orqali har bir texnologik vosita yoki platformaning auditni rejalashtirishdagi real ta'siri, funksionalligi va samaradorligi baholandi.

Quyidagi asosiy mezonlar tanlab olindi:

- Foydalanuvchanlik (usability): dasturiy vositaning auditorlar tomonidan qulay va tez o'zlashtirilishi, foydalanuvchi interfeysining soddaligi hamda funksiyalarining intuitivligi.
- Integratsiyalashuv darajasi: ilovaning boshqa axborot tizimlari (masalan, ERP tizimlari, moliyaviy dasturlar) bilan bog'lanish qobiliyati va ma'lumotlar uzatish imkoniyatlari.
- Xavflarni baholash imkoniyati: dastur auditorlarga ichki nazorat tizimlarini, potentsial xavflarni aniqlash va ularni tavsiflash imkonini beradimi-yo'qmi.
- Auditni avtomatlashtirish darajasi: dastur yordamida qanday audit funksiyalari (namuna olish, tahlil qilish, xulosalash) avtomatlashtirilganligi.
- Nazorat va monitoring vositalari: dastur davomiy audit monitoringi, real vaqt rejimidagi tahlil va g'ayrioddiy tranzaksiyalarni aniqlash imkoniyatiga egami.
- Global standartlarga moslik: ilovaning xalqaro audit standartlariga (ISA, SAS, GAAS) va reguliator talablarga muvofiqligi.

Ushbu mezonlar asosida CARDmap, Visual Assurance, Risk Control Workbench, ACL va IDEA kabi keng qo'llanilayotgan dasturiy vositalar har tomonlama o'rganildi. Tahlil natijalariga ko'ra, bu vositalarning aksariyati nafaqat yirik firmalar tomonidan, balki kichik va o'rta korxonalarda ham joriy etilishi mumkinligi aniqlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili va sanoat hisobotlariga asoslangan holda quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

- Axborot texnologiyalari audit jarayonlariga chuqur integratsiyalashmoqda va bu auditorlar faoliyatining formatini o'zgartirmoqda. An'anaviy, qo'lda bajariladigan vazifalar endi avtomatlashtirilgan va real vaqt rejimidagi tizimlar orqali amalga oshirilmoqda.
- AICPA va Accountancy ma'lumotlariga ko'ra, auditorlar elektron dalillarni to'plashda ichki nazorat tizimining sifatiga bevosita tayanmoqda. Bu esa zamonaviy dasturiy vositalarni talab qiladi⁵⁶.
- KPMG va Deloitte kabi yirik firmalar o'z tajribalarida ERP tizimlari va masofaviy audit texnologiyalarining o'rni, xavf asosidagi yondashuvlarning ustuvorligi hamda jarayon auditi konsepsiyasini keng yoritgan⁷.
- Mahalliy firmalar ham texnologiyalarga sarmoya kiritmoqda, ammo bu ko'proq cheklangan budjet va resurslar bilan amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, ular elektron ishchi hujjatlar, masofaviy kirish tizimlari va internet resurslarini faol qo'llamoqda.

Bu natijalar shuni ko'rsatadiki, texnologik vositalar faqat auditor ishini soddalashtirish emas, balki kasbning o'z tabiatini o'zgartiruvchi strategik resursga aylanmoqda. Audit jarayonining barcha bosqichlarida – ayniqsa rejalashtirish va bajarish davrida – ilg'or axborot texnologiyalari hamda maxsus dasturiy vositalar keng qo'llanilmoqda. Bunday vositalar nafaqat samaradorlikni oshiradi, balki xatolik va xavflarni kamaytirish imkonini beradi.

5 AICPA & CIMA. (n.d.). *AICPA SASs - Currently Effective*.

6 Accountancy. (2025, January 25). Computer-Assisted Audit Techniques (CAATs): Enhancing Efficiency and Accuracy in Modern Auditing.

7 KPMG. (2023). ERP tizimlarining auditorlik faoliyatidagi roli.

Eng ko'p qo'llaniladigan texnologik vositalardan quyidagilar alohida ajralib turadi:

- ACL (Audit Command Language): bu dastur auditorlarga katta hajmdagi ma'lumotlar bazasini tahlil qilish, istisno holatlarni aniqlash, tranzaksiyalarni qatlamlash, tasdiqlovlar yaratish va audit testlarini avtomatik amalga oshirish imkonini beradi. Substansiv testlar sonini kamaytirib, audit natijalari aniqligini oshiradi.

- IDEA (Interactive Data Extraction and Analysis): mazkur dastur ACL bilan o'xshash funksiyalarga ega bo'lib, ayniqsa firibgarliklarni aniqlash, tranzaksiyalarni chuqur o'rganish va statistik tahlil qilishda samarali vositadir. Auditorlar IDEA yordamida 100% ma'lumotlar bazasini avtomatik tahlil qilish orqali yirik noaniqliklarni aniqlay oladilar.

- CAATs (Computer-Assisted Audit Techniques): ushbu yondashuv dasturiy vositalar asosida tahlil, verifikatsiya va testlarni amalga oshirishga asoslangan. CAATs yondashuvi orqali auditorlar moliyaviy ma'lumotlarni to'liq qamrab oluvchi nazoratni amalga oshiradilar.

Ushbu texnologiyalar auditorlik faoliyatini avtomatlashtirish, real vaqt monitoringi, g'ayrioddiy holatlarni aniqlash va xulosalar chiqarishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, katta miqdordagi elektron ma'lumotlar bilan ishlanayotgan zamonaviy audit muhiti uchun bu vositalar zarurat darajasiga yetgan.

Bugungi kunda ko'plab kompaniyalar xavfga asoslangan audit yondashuvini qabul qilgan va tashqi hamda ichki xavflarning auditga ta'sirini tushunishga yordam beruvchi maxsus dasturlarni ishlab chiqqan yoki sotib olgan. Masalan, PricewaterhouseCoopers tomonidan ishlab chiqilgan "Risk Control Workbench" dasturi mijozlarga xavflarni kamaytirish maqsadida ichki nazoratni kuchaytirish bo'yicha tavsiyalar beradi. Deloitte & Touche tomonidan ishlab chiqilgan "Visual Assurance" esa qonunlarga rioya qilish va nazorat monitoringini boshqarishda rahbariyatga yordam beradi. 1-jadvalda hozirda bir nechta yirik firmalar tomonidan qo'llanilayotgan xavf paketlarining qisqacha tavsifi keltirilgan (1-jadval).

1-jadval Xavflarni boshqarish uchun dasturiy ta'minot ilovalari misollari⁸

Dasturiy ta'minot paketi	Izoh
Horizon (J.P. Morgan and Ernst & Young LLP)	Operatsion xavflarni baholash va boshqarish uchun veb-asoslangan dasturiy vosita. Dastur investitsiya banki faoliyati doirasida operatsion xavflarni baholaydi. Bu paket rahbariyatga xavf bo'yicha umimlashtirilgan ko'rinishni taqdim etib, yaxshiroq strategik qarorlar qabul qilish imkoniyatini beradi.
CARDmap (MCS and KPMG)	Foydalanish uchun qulay dastur bo'lib, tashkilot faoliyatining istalgan jihatini xaritalash imkonini beradi. Har bir bo'lim kompyuterlashtirilgan «karta»ga joylashtiriladi. Har bir karta ushbu bo'lim va unga tegishli xavfning umumiy holatini aks ettiradi. Dastur orqali xavflarni aniqlash, ularni baholash, mas'uliyatni taqsimlash va ustuvorliklar belgilanishi mumkin. Vaqt o'tishi bilan tashkilot bo'yicha xavflar holatining dolzarb va aniq manzarasi shakllantiriladi.
Visual assurance (Deloitte & Touche LLP)	Korporativ nazorat va muvofiqlikni monitoring qilish bo'yicha xalqaro standartni shakllantirayotgan dasturiy vosita. Deloitte & Touche LLP tomonidan ishlab chiqilgan bu tizim mijozlarga nazorat tizimlari va amaldagi qonunchilikka muvofiqligi bo'yicha ishonch hosil qilish imkonini beradi.
Risk control workbench (PricewaterhouseCoopers LLP)	Tashkilotning barcha xavf va nazorat bo'yicha ma'lumotlarini to'liq, yagona tizimda taqdim etuvchi dasturiy vosita. Qog'ozbozlikni kamaytirib, har qanday darajadagi xavflarni aniqlash va baholash imkonini beradi. U xavflarni xaritalashdan boshlab, tegishli chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqishgacha bo'lgan butun jarayonni osonlashtiradi. Bu orqali ortiqcha yoki samarasiz nazorat protseduralari aniqlanadi va yo'qotiladi.
Facilitated control assessment (PricewaterhouseCoopers LLP)	Guruh yig'ilishlari va ilg'or texnologiyalar yordamida xavflarni boshqarish va nazorat choralari kelishib olish imkonini beruvchi vosita. Kompyuter orqali anonim fikr bildirish funksiyasi orqali xodimlar va rahbariyatni faol ishtirok etishga undaydi. Maqsadlar, xavf va nazorat choralari bo'yicha umumiy fikrga kelish natijasida ishlab chiqilgan harakat rejalarining amalga oshirish ehtimoli ancha yuqori bo'ladi.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining audit jarayonlariga chuqur integratsiyalashuvi ichki nazorat va xavflarni boshqarish amaliyotiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Dastlabki yondashuvlarda auditorlar xavflarni aniqlash va baholashda ko'proq tajriba va hujjatli dalillarga tayanishgan bo'lsa, bugungi kunda bu jarayonlar zamonaviy dasturiy vositalar yordamida tizimli, real vaqt rejimidagi va avtomatlashtirilgan shaklda amalga oshirilmoqda.

8 1-jadvaldagi ma'lumotlar J.P.Morgan va Ernst & Young LLP, MCS va KPMG, Deloitte & Touche LLP va PricewaterhouseCoopers LLP materiallaridan tuzilgan

PricewaterhouseCoopers tomonidan ishlab chiqilgan Risk Control Workbench dasturi bu borada yorqin misollardan biri bo'lib, u tashkilot xavflari va nazorat choralarini haqidagi ma'lumotlarni yagona tizimda boshqarish imkonini beradi. Dastur foydalanuvchiga xavflarni xaritalash, ularni baholash, tegishli choralar rejasini ishlab chiqish va mavjud nazorat tizimining samaradorligini aniqlash imkonini yaratadi. Shuningdek, bu platforma ortiqcha va samarasiz nazorat tartiblarini aniqlash orqali resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Yana bir ilg'or vosita – Facilitated Control Assessment dasturi – xodimlar va rahbariyatni xavf hamda nazorat masalalarida birgalikda ishlashga yo'naltiradi. Anonim fikr bildirish imkoniyati orqali turli darajadagi xodimlarning fikrlarini jamlab, yakuniy qarorlarni jamoaviy shakllantirishga yordam beradi. Bu yondashuv nazorat rejalarining amalga oshirish ehtimolini oshiradi va tashkiliy ishonchni mustahkamlaydi.

Bunday texnologiyalar auditorlarga nafaqat mavjud nazorat tizimini tekshirish, balki uni doimiy ravishda monitoring qilish, optimallashtirish va kerak bo'lsa, qayta loyihalash imkonini beradi. Natijada, xavflar va zaifliklar oldindan aniqlanib, ular yuzaga chiqmasidan oldin bartaraf etilishi mumkin.

Audit texnologiyalarining qo'llanilishi global miqyosda keng ko'lamda o'sib bormoqda. Xalqaro yirik auditorlik firmalari – KPMG, Deloitte, PwC va EY – allaqachon raqamli vositalarni o'z faoliyatiga to'liq integratsiya qilgan. Ular masofaviy audit, bulutli platformalarda ishlash, katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish va real vaqt monitoring tizimlari orqali auditning har bir bosqichini avtomatlashtirishga erishgan.

KPMG (2024) ma'lumotlariga ko'ra, korporativ axborot tizimlaridan foydalanish yildan-yilga 35 foizga o'smoqda. SAP R/3, Oracle, Baan kabi ERP tizimlari auditorlarga mijoz biznesining har bir jarayonini bosqichma-bosqich kuzatish, ichki nazoratning ishonchligini baholash va to'liq audit izini yaratish imkonini bermiqda⁹.

Mahalliy audit firmalari esa bu tendensiyalarga asta-sekin moslashmoqda. Dennis keltirgan ma'lumotlarga ko'ra, kichik va o'rta firmalar texnologiyaga bo'lgan sarmoyani o'z daromadlarining 2–9 foiziga qadar oshirmoqda. Bu sarmoyalar asosan zamonaviy protsessorlar, tarmoq infratuzilmasi va xodimlar malakasini oshirishga yo'naltirilmoqda. Ayni paytda elektron ishchi hujjatlar, masofaviy kirish dasturlari va internet orqali hujjat aylanishi kabi imkoniyatlar ularga yuqori texnologiyali audit yondashuvlariga yaqinlashishga yordam bermiqda¹⁰.

Shu bilan birga, ba'zi mahalliy firmalar texnologik maslahat xizmatlarini ham kengaytirmoqda. Bu nafaqat moliyaviy hisobotlarni tekshirish, balki korxonalarga texnologik transformatsiyada ko'maklashish, nazorat tizimlarini qurish va risklarni boshqarish sohasida maslahatlar berishni o'z ichiga oladi. Bunday xizmatlar orqali mahalliy firmalar nafaqat raqobatbardoshlikni saqlab qolmoqda, balki bozor ulushini ham oshirmoqda.

Korporativ axborot tizimlari (Enterprise Resource Planning – ERP) zamonaviy auditorlik amaliyotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ayniqsa, yirik va o'rta miqyosdagi tashkilotlarda SAP, Oracle, PeopleSoft kabi ERP tizimlarining keng joriy qilinishi auditorlar uchun ham yangi imkoniyatlar, ham murakkabliklarni yuzaga chiqarmoqda.

SAP R/3 tizimi, masalan, barcha biznes jarayonlarni yagona platformada birlashtirib, ularni real vaqt rejimida kuzatish, nazorat qilish va hisobotlash imkonini beradi. Auditorlar bu tizim orqali moliyaviy tranzaksiyalarni boshlang'ich nuqtadan yakunigacha to'liq izlab borishi, voqealar ketma-ketligini tahlil qilishi va amaldagi harakatlarni belgilangan me'yoriy ko'rsatkichlar bilan solishtirishi mumkin. Bu esa auditorlik tekshiruvining aniqligini va dalilini asosini sezilarli darajada kuchaytiradi.

Oracle tizimi ham o'zining moslashuvchanligi va tarmoq infratuzilmasiga integratsiyalashuv imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Bu tizimda auditorlar uchun xavfsizlik devorlari, ruxsat darajalari, parollar va elektron izlar kabi nazorat vositalarining mavjudligi elektron dalillarni baholashda muhim o'rin tutadi. Shu bilan birga, foydalanuvchi faolligi, tranzaksiyalar oqimi va ichki muvofiqlik monitoringi doimiy ravishda kuzatiladi.

KPMG tomonidan taqdim etilgan prognozlarga ko'ra, ERP tizimlaridan foydalanish yaqin uch yil ichida sezilarli darajada kengayadi va har yili o'rtacha 30–35 foizlik o'sish kuzatiladi. Bu esa auditorlardan texnologik savodxonlikni oshirishni, axborot tizimlarini chuqur tushunishni va tizimlar asosida auditni olib borish kompetensiyasini talab qiladi.

Shu tarzda, korporativ axborot tizimlari auditorlar uchun nafaqat ma'lumot manbai, balki ichki nazoratning ishonchligi, firibgarliklar ehtimolini aniqlash va audit strategiyasini shakllantirishda asosiy tayanchga aylanmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot doirasida amalga oshirilgan adabiyotlar sharhi, amaliy kuzatuvlar hamda texnologik vositalarning qo'llanilishiga oid tahlillar asosida bir qator muhim xulosalar ishlab chiqildi. Avvalo, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari audit jarayonining barcha asosiy bosqichlariga – rejalashtirish, bajarish, test sinovlarini o'tkazish va natijalarni hujjatlashtirish – chuqur singib borayotgani kuzatilmogda. Xususan,

9 KPMG. (2024, July 24). The Role of Internal Audit Along the Journey Towards SAP S/4HANA.

10 Dennis, A. (2024, April 1). Managing Change in Audit Technology Transformation. Journal of Accountancy.

rejalashtirish bosqichida risklarni baholash, ichki nazorat tizimlarini tahlil qilish hamda audit testlarini ishlab chiqishda zamonaviy dasturiy vositalarning roli alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Axborot texnologiyalari nafaqat auditning samaradorligi va aniqligini oshiradi, balki firibgarlik va xatoliklarni aniqlash, uzluksiz monitoringni amalga oshirish, ilg'or xalqaro tajribalarni joriy etish hamda auditorlarning kasbiy rolini tubdan qayta shakllantirish imkonini beradi. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, ilg'or texnologiyalar yordamida auditorlik xizmatlari hajmi kengaymoqda va yangi, innovatsion xizmat turlari shakllanmoqda.

Shu bilan birga, mahalliy auditorlik firmalari ham mazkur o'zgarishlarga moslashishga intilmoqda. Biroq ularning texnik, moliyaviy va inson resurslariga doir cheklovlari mavjud. Shunga qaramay, texnologik yondashuvlar yordamida audit sifatini va ishonchliligini oshirish uchun salmoqli imkoniyatlar mavjudligi aniqlanmoqda.

Zamonaviy raqamli muhitda audit jarayonini texnologik vositalarsiz amalga oshirish deyarli imkonsiz bo'lib qolmoqda. Tashkilotlar o'z faoliyatini to'liq raqamlashtirayotgan sharoitda auditorlik subyektlari ham texnologiyalarni qo'llashni nafaqat tanlov, balki zarurat sifatida qabul etishlari lozim. Elektron hujjatlar, korporativ resurslarni boshqarish (ERP) tizimlari, masofaviy kirish imkoniyatlari va real vaqt rejimidagi tahlil vositalari zamonaviy auditning ajralmas komponentlariga aylanmoqda.

Bunday texnologik imkoniyatlar yordamida auditorlar mijoz tashkilotlarining ichki jarayonlarini chuqur tahlil qilish, potentsial xavflarni oldindan aniqlash va xatoliklar yuzaga chiqmasidan oldin ularni oldini olish imkoniga ega bo'lmoqda. Ayniqsa, dasturiy vositalar orqali butun ma'lumotlar bazasini tahlil qilish imkoniyati substansiv testlarga bo'lgan ehtiyojni kamaytirib, auditning aniqligi va ishonchliligini sezilarli darajada oshirmoqda.

Shu bois, auditorlik firmalari texnologiyalardan foydalanishni o'zining strategik ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilashi zarur. Endilikda texnologiyalar audit jarayonida yordamchi vosita bo'lishdan chiqib, uning shakllanishini belgilovchi markaziy omilga aylanmoqda.

Shuningdek, auditorlik sohasi tezkor texnologik o'zgarishlar fonida an'anaviy chegaralarini kengaytirib, strategik, analitik va texnologik yo'nalishlarga yo'naltirilgan kasbga aylanmoqda. Kelajakda auditorlardan nafaqat moliyaviy hisobotlarni tekshirish, balki biznes modellarni tahlil qilish, xavflarni proaktiv baholash hamda tashkilotlarga texnologik maslahatlar berish kabi ko'p funksiyali vazifalarni bajarish kutilmoqda.

Bunday yangi vazifalar va talablarga tayyor bo'lish uchun auditorlar sun'iy intellekt, katta hajmdagi ma'lumotlar (big data), avtomatlashtirilgan tahlil vositalari va raqamli nazorat tizimlarini chuqur o'zlashtirishi lozim. Bu orqali ular nafaqat ishonchli hisobotlar, balki strategik qiymatga ega tavsiyalarni ham taqdim eta oladi.

Bundan tashqari, kelajakdagi auditorlik amaliyotida etik muammolar, axborot maxfiyligi, raqamli xavfsizlik, sun'iy intellekt natijalarining baholanishi kabi dolzarb masalalar yuzaga chiqishi kutiladi. Bu esa texnik bilimlar bilan bir qatorda strategik tafakkur, mas'uliyatli qaror qabul qilish va tezkor moslashuvchanlikni talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, auditorlik kasbi texnologiya bilan uzviy bog'langan, ko'p funksiyali va yuqori malakali professionallardan iborat tizimli sohaga aylanmoqda. Bu jarayonda texnologiyalar nafaqat yordamchi omil, balki kasbni tubdan yangilovchi asosiy kuch sifatida namoyon bo'lmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. AICPA. (2024). Audit Evidence. AICPA & CIMA. <https://www.aicpa-cima.com/topic/audit-assurance/audit-evidence>
2. AICPA & CIMA. (n.d.). AICPA SASs - Currently Effective. <https://www.aicpa-cima.com/resources/download/aicpa-statements-on-auditing-standards-currently-effective>
3. Accountancy. (2025, January 25). Computer-Assisted Audit Techniques (CAATs): Enhancing Efficiency and Accuracy in Modern Auditing.
4. Bell, T., Marrs, F., Solomon, I., & Thomas, H. (1997). Auditing Organizations Through a Strategic-Systems Lens. KPMG Peat Marwick LLP.
5. Benson, K. L., & Williams, C. P., & Sandra, S. J. D. (2025, April 1). How Accountants Can Balance Technology and Critical Thinking. Journal of Accountancy.
6. Dennis, A. (2024, April 1). Managing Change in Audit Technology Transformation. Journal of Accountancy.
7. ERP Advisory. KPMG.
8. KPMG. (2024, July 24). The Role of Internal Audit Along the Journey Towards SAP S/4HANA.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>